

سازمان پدافند غیرعامل کشور

درآمدی بر فصل اقتصادی

سازمان پدافند غیرعامل کشور
قراگاه پدافند اقتصادی

عنوان و نام پدیدآور: درآمدی بر پدافند اقتصادی / قرارگاه پدافند اقتصادی.

مشخصات نشر: تهران: نیلوفران، ۱۳۹۴.

مشخصات ظاهری: ۶۰۰ ص.: مصور، جدول، نمودار.

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۷۹۳۵-۰۸-۸

وضعیت فهرست نویسی: فیا

موضوع: ایران — سیاست اقتصادی — مقاله‌ها و خطابه‌ها

موضوع: تحریم اقتصادی — ایران — مقاله‌ها و خطابه‌ها

شناسه افزوده: سازمان پدافند غیرعامل کشور. قرارگاه پدافند اقتصادی

رده بندی کنگره: HC۴۷۱/د۴۵ ۱۳۹۴

رده بندی دیویی: ۳۳۰/۹۵۵

شماره کتایشناسی ملی: ۳۹۶۷۵۸۶

نام کتاب: درآمدی بر پدافند اقتصادی

تهیه و تنظیم: سازمان پدافند غیرعامل کشور، قرارگاه پدافند اقتصادی

انتشارات: نیلوفران

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

نوبت چاپ: اول، ۱۳۹۴

قیمت: ۳۰۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۷۹۳۵-۰۸-۸

فهرست

۹.....	مقدمه ناشر
۱۳.....	پیشگفتار

جنگ اقتصادی

۱۹.....	درآمدی بر ترفند القای بحران در اقتصاد
۲۴.....	جنگ اقتصادی واقعیت دارد
۳۱.....	طراحی و اجرای عملیات اقتصادی (چگونگی حملات در جنگ اقتصادی)
۳۸.....	جنگ اقتصادی ایران
۴۴.....	نقش جنگ روانی و رسانه‌ای دشمن در شکل دهی واقعیات اقتصادی جامعه
۵۰.....	نظام جامع تأمین کالاهای اساسی در شرایط جنگ اقتصادی
۵۶.....	نبرد نفت در جنگ اقتصادی

تحریم اقتصادی

۶۵.....	واکاوای هدف‌گیری‌های دشمن در تحریم‌های اقتصادی
۷۱.....	گونه‌شناسی و رتبه‌بندی تحریم‌های وضع شده علیه ایران (با تمرکز بر تحریم‌های مالی و بانکی)
۷۸.....	واکاوای مسیر اثرگذاری تحریم‌های حوزه انرژی بر اقتصاد ملی
۸۸.....	تأثیرگذاری ابزار تحریم بر اقتصاد ایران در الگوی جنگ تحمیلی اقتصادی

نظریه اقتصاد مقاومتی

- سیاست های کلی نظام؛ ایفای نقش تنظیمی روابط دولت و ملت توسط امام ۱۰۵
- ماهیت و ارکان اقتصاد مقاومتی در نگاه رهبر انقلاب اسلامی ۱۰۸
- اقتصاد مقاومتی؛ اقتدار اقتصادی در برابر سلطه کفار ۱۱۶
- تحلیل قاعده نفی سبیل در جنگ تمام عیار اقتصادی ۱۲۴
- مفهوم شناسی و استخراج مؤلفه های عنصر مقاومت در اقتصاد مقاومتی ۱۳۲
- نظریه تهدید اقتصادی ۱۳۷
- اقتصاد مقاومتی، پیوند فرهنگ و اقتصاد ۱۴۳
- اقتصاد مقاومتی جانشینی برای اقتصاد آزاد ۱۴۸
- تأثیر الگو و رفتار مصرفی بر آسیب پذیری یا مقاوم سازی اقتصاد ملی ۱۵۲
- ضرورت استقلال اقتصادی برای مصون ماندن از تهدیدهای اقتصادی ۱۶۳
- اهداف و ماموریت های دفاع اقتصادی مستخرج از سیاست های کلی اقتصاد مقاومتی ۱۶۸

تأثیر معاصر اقتصاد مقاومتی

- جبهه اقتصاد مقاومتی در ایران معاصر ۱۸۱
- شذرات المعارف: الگوی اقتصاد مقاومتی در نگاه آیت الله شاه آبادی ۲۰۱

عدالت بنیانی

- عدالت، محور استحکام اقتصاد ۲۱۱
- تنظیم عادلانه اقتصاد ۲۱۸
- عدالت بین نسلی و اقتصاد مقاومتی ۲۲۴

وضع شناسی اقتصاد مقاومتی در ایران

- رصد وضعیت فعلی کشور به لحاظ تحقق مؤلفه های اقتصاد مقاومتی ۲۳۱
- وضعیت امروز اقتصاد کشور از لحاظ مؤلفه های مقاومتی ۲۳۹

تولید داخلی

- تولید ملی به مثابه هدف اقتصادی ۲۵۳

فهرست ۷

مقاومتی	۲۵۸
الگوی کسب و کار تولیدمحور	۲۶۴
الگوی مشارکت مردم در تولید ملی	۲۶۸
آسیب شناسی تولید ملی در ایران	۲۷۲
موانع روان شناختی ورود مردم به فضای تولید و مصرف کالای ایرانی	۲۷۸
جایگاه اقتصاد محله در تولید ملی	۲۹۰
موانع نقش آفرینی عشایر در تولید ملی	۲۹۷

مردم محوری

پدافند مردمی در اقتصاد مقاومتی	۳۰۷
مصون سازی اقتصاد با رویکرد مردمی سازی	۳۱۶
تلقی های نادرست از اقتصاد مردمی	۳۲۸
جایگاه «مشارکت مردم» در سیاست های کلی اقتصاد مقاومتی	۳۳۲
مشارکت پذیری مردم در اقتصاد ملی با توجه به علل حضور مردم در دوران دفاع مقدس	۳۳۹
تبیین بستر تعاملی دولت و ملت در دفع تهاجم اقتصادی دشمن	۳۵۰

استحکام ساخت نهادی اقتصاد

لزوم نهاد سازی برای مقاوم سازی اقتصاد: تجربه جهاد سازندگی	۳۶۵
نقش نهاد وقف در استحکام درونی اقتصاد	۳۷۳
مسیرهای مقاوم سازی نظام بانکی کشور	۳۸۳
نقش نیروهای مسلح در تقویت توان پدافندی اقتصاد	۳۹۰

مقاوم سازی کشاورزی

کشاورزی، شهرنشینی، ماشین و نفت در ایران	۴۰۱
خودکفایی در بخش کشاورزی ضرورتی برای تحقق بندهای ۶ و ۷ اقتصاد مقاومتی	۴۰۹
رصد وضعیت خودکفایی در محصولات کشاورزی	۴۱۸
راهکارهای افزایش بهره وری کشاورزی به منظور مقابله با خصومت های خارجی	۴۲۶
پروژه یوزنیکس و انبار بذره های قیامت تهدید خاموش کشاورزی و غذا	۴۳۳

تجربه اقتصاد مقاومتی در سایر کشورها

۴۴۳	ترسیم ابعاد جبهه پدافند بین المللی اقتصادی
۴۴۸	مقاوم سازی اقتصاد در برزیل
۴۵۴	تجربه پدافند اقتصادی در ونزوئلا
۴۵۹	بررسی اقتصاد کوبا از منظر اقتصاد مقاومتی

دیپلماسی اقتصادی

۴۶۷	دیپلماسی اقتصادی
۴۷۶	پیمان پولی دوجانبه، راهکاری برای مصون سازی پولی و ارزی
۴۸۰	ظرفیت های جنبش غیرمتعهد ها در دیپلماسی اقتصادی
۴۹۱	گروه بریکس؛ چیستی، اهمیت و زمینه های همکاری با ایران
۵۰۴	ظرفیت های دیپلماسی انرژی جمهوری اسلامی ایران در جنگ اقتصادی
۵۱۶	دگرگونی محیط بین المللی انرژی و الزامات دیپلماسی انرژی جمهوری اسلامی ایران

دشمن شناسی

۵۲۹	آسیب پذیری اقتصاد آمریکا
۵۳۷	گوشه ای از کار شکنی ها و تحریم های اقتصادی دولت انگلیس علیه ایران
۵۴۴	آسیب پذیری دولت های توسعه یافته در برابر جنگ های سایبری اقتصادی
	سابقه ای طولانی و خونین از «جنایات علیه صلح» چرا هیچ تحریم اقتصادی علیه آمریکا وجود ندارد؟
۵۵۴	

اتاق های فکر دشمن در جنگ اقتصادی

۵۶۱	معرفی ابعاد فعالیت های «مرکز تحقیقات کنگره آمریکا» در جنگ اقتصادی علیه ایران
۵۷۰	معرفی ابعاد فعالیت های چترم هاوس در جنگ اقتصادی علیه ایران
۵۷۶	بررسی فعالیت های «مرکز سیاست دوحزبی» در جنگ اقتصادی علیه ایران
۵۸۶	بررسی فعالیت های «امریکن اینترپرایز» در جنگ اقتصادی علیه ایران
۵۹۶	«گلوبال ریسچ» رسانه ای منتقد در آمریکای شمالی و جهان

مقدمه ناشر

در فضای جنگ تمام عیار اقتصادی، جدای از مباحث نظری و کاوش های علمی برای شناخت دشمن و نقاط ضعف و قوت داخلی و ارائه راهکارهای عملیاتی برای مصون سازی و مقاوم سازی ساخت درونی اقتصاد، آنچه معمولاً از آن غفلت می شود، ساختار مدیریت کلان اقتصاد در راستای همگرایی و هم افزایی نیروهای داخلی است. نهادهای مختلفی در حوزه مدیریت بخش های مختلف اقتصاد فعالیت می کنند که هر کدام کار ویژه ها و تخصص های خاص خود را دارند. این نهادها عمدتاً شامل وزارت خانه های اقتصادی مانند وزارت امور اقتصادی و دارایی، وزارت بازرگانی، وزارت نفت، وزارت صنایع و معادن، وزارت جهاد کشاورزی، بانک مرکزی، سازمان بورس و اوراق بهادار، گمرک، شورای عالی پول و اعتبار و... هر چند حوزه اختیارات و وظایف هر کدام از این نهادها در قانون مشخص شده است اما اولاً اقتضات عملیاتی و اجرایی باعث ایجاد ناهماهنگی هایی میان این نهادها می شود و ثانیاً در وضعیت جنگ اقتصادی که کوچک ترین ناهماهنگی میان این نهادها مشکلات و خسارات شدیدی را به اقتصاد کشور وارد می کند، ایجاد سازوکارها و متولیانی برای انسجام بخشی به نهادهای مدیریتی و اجرایی ضروری به نظر می رسد.

سازمان پدافند غیرعامل کشور عهده دار مسئولیتی بزرگ در زمینه مصون سازی و مقاوم سازی کشور در برابر تهدیدهای دشمنان است و با تصویب اساسنامه این سازمان توسط مقام معظم رهبری، اختیارات و بسترهای قانونی لازم برای این مهم فراهم شده است و قرارگاه پدافند اقتصادی این سازمان، می تواند به مثابه مرکز هماهنگی و انسجام بخشی به نهادهای مدیریتی و اجرایی اقتصادی، وارد عمل شود.

علی رغم جدی شدن تقابل اقتصادی در دنیا و تقسیم دنیا به دو قطب «جهان سلطه» و «جهان مقاومت»، هنوز برخی از مسئولان و نخبگان داخلی این واقعیت جهانی را نادیده می گیرند و این

تقابل را مقطعی می‌دانند. این نگاه ساده‌انگارانه و بعضاً خوش‌بینانه به دشمن، باعث غفلت نیروهای خودی از تجهیز و آماده‌سازی جبهه مقاومت می‌شود که به نوبه خود، خلأهایی را در فضای داخلی ایجاد می‌کند و عرصه را برای تاخت و تاز بیشتر دشمن فراهم می‌کند.

براین اساس، یکی از مهم‌ترین رسالت‌های قرارگاه پدافند اقتصادی در مدیریت کلان جنگ و پدافند اقتصادی، اصلاح فضای فکری و ذهنیت حاکم بر نخبگان و مسئولان و مدیران اجرایی است. تازمانی که بسیاری از دست‌اندرکاران اقتصادی و مدیران بخش‌های مختلف اقتصاد، وقوع جنگ تمام‌عیار اقتصادی را نپذیرند و مسئله تحریم‌ها را امری زودگذر تلقی کنند که با چند مذاکره و نهایتاً کوتاه‌آمدن از برخی مواضع، قضیه تماماً فیصله پیدا می‌کند، نمی‌توان به بسیج امکانات و توانمندی‌های داخلی برای مقاوم‌سازی و مصون‌سازی اقتصاد کشور امید داشت. اولین گام در مسیر اصلاح ذهنیت‌ها و فضای فکری مسئولان و نخبگان، تبیین علمی و مستدل اوضاع جهانی و جبهه‌بندی‌های بین‌المللی و تعیین جایگاه و نقش مقاومت در شکل‌دهی نظم جدید جهانی است. با توجه به اینکه جبهه سلطه در تقابل نظامی و فرهنگی با به سختی شکست خورده است یا لاقلاً به اهداف مدنظر خود دست نیافته است، به تنها ابزار باقیمانده خود یعنی «اقتصاد» تمسک جسته است که در آن نسبت به جبهه مقابل، توانمندی‌ها و امکانات بیشتری دارد. جبهه استکبار با طراحی نظام اقتصادی بین‌المللی و تعیین نقش برای دیگر کشورها در جهت تأمین منافع خود به صورتی سازمان‌یافته و منسجم، در صدد کنترل و هدایت تمامی منابع و امکانات انسانی و طبیعی و جغرافیایی برآمده است و در این مسیر به دستاوردهای گسترده‌ای هم رسیده است. به عنوان مثال، هرچند بخش عمده‌ای از نفت مورد نیاز دنیا در منطقه خلیج فارس تولید می‌شود اما کشورهای صادرکننده نفت کمترین تأثیر را بر قیمت جهانی نفت دارند. اگرچه یکی از علل این امر می‌تواند فقدان انسجام و هماهنگی لازم میان این کشورها باشد ولی به هر حال تا زمانی که مرجع اصلی تعیین قیمت نفت «شاخص نفت برنت دریای شمال انگلستان» و «شاخص نفت اینترمیدیت تگزاس غربی» باشد، کشورهای تولیدکننده و صادرکننده به لحاظ ساختاری نمی‌توانند تأثیر چندانی بر قیمت نفت داشته باشند.

پس از تغییر ذهنیت و فضای فکری مسئولان و نخبگان، زمان تفکر و نظریه‌پردازی درباره ماهیت جنگ اقتصادی و الزامات آن فرا می‌رسد. شناخت دقیق میدان جنگ، امکانات و تجهیزات دشمن و تاکتیک‌ها و تکنیک‌های او، رصد فضای داخلی و آسیب‌ها و تهدیدهای درونی از لوازم اصلی و بدیهی در هر جنگی است. علاوه بر این، در جنگ‌های اقتصادی، به دلیل ماهیت نرم آن، هوشیاری مداوم مردم و مسئولان و مشارکت همه اقشار جامعه از اهمیت بسیار زیادی برخوردار است و هر غفلتی از دشمن، پیامدهای ناگواری را به دنبال دارد. از آنجا که هدف

اصلی دشمن در جنگ اقتصادی، فشار آوردن بر عموم مردم و ناتوان سازی دولت در تأمین نیازها و اداره معیشت مردم است، مهم ترین راه مقابله با آن نیز در تکیه بر نیروها و توانمندی های مردمی نهفته است. بر این اساس، مسئولان اقتصادی کشور هرگز به تنهایی نخواهند توانست از عهده جنگ اقتصادی برآیند بلکه باید به مردم به عنوان یکی از ارکان نیروی خودی، توجه کنند و آن ها را برای دفع تهاجمات اقتصادی بسیج کنند. لذا یکی دیگر از رسالت های قرارگاه پدافند اقتصادی، ایجاد آگاهی و آمادگی در بدنه مردمی کشور و برقراری ارتباط مستقیم میان مسئولان دستگاه های اجرایی و آحاد مردم است.

پس از آنکه مسئولان اقتصادی و بدنه مردم کشور از ماهیت جنگ اقتصادی آگاهی یافتند و برای مقابله با تهدیدهای دشمن بسیج شدند، نوبت به طرح ریزی و برنامه ریزی برای مبارزه با دشمن است. قرارگاه پدافند اقتصادی این ظرفیت را دارد که با بهره گیری از نیروهای متفکرو ایده پرداز و با اتکا به شیوه های بومی و خلاقانه، طرح ها و برنامه های لازم را برای مقابله با تهدیدها و تهاجمات اقتصادی دشمن تولید کند و وظیفه هریک از دستگاه های اجرایی را در نبرد اقتصادی تعیین کند. یکی از لوازم اساسی در این طرح ریزی، اولاً نگاه جامع به مقوله جنگ اقتصادی و ثانیاً استفاده از همه ظرفیت ها و ساختارهای کشور است. به تعبیر دیگر، اولاً هر طرح مقاوم سازی و خنثی سازی تهاجمات اقتصادی باید انواع مختلف ابزارهایی را که دشمن با استفاده از آن ها می تواند به اقتصاد کشور ضربه بزند (اعم از ابزارهای اقتصادی، تبلیغاتی، سیاسی، دیپلماسی، فرهنگی، نظامی و...) شناسایی کند و سناریوهای مختلفی را برای مقابله با آن ها در نظر بگیرد؛ ثانیاً این طرح ها و برنامه ها باید جامعیت لازم را در شناخت و بهره گیری از ابزارهای مختلف داخلی و در دسترس برای مقابله با دشمن داشته باشد.

گام نهایی در مدیریت جنگ اقتصادی، عملیاتی سازی طرح های مقابله با تهاجمات اقتصادی است. این امر نیازمند همکاری و هماهنگی دستگاه های دولتی و حکومتی و نیز نیروهای مردمی است. عملیات جنگی اقتصادی در دو سطح صورت می گیرد؛ اول، مقاوم سازی و مصون سازی ساخت درونی اقتصاد به گونه ای فرصت تهدید و فشار اقتصادی را از دشمن بگیرد؛ دوم، پیش بینی مکانیسم ها و راه کارهای جبرانی و جایگزین در صورت تهاجم دشمن به نقاط آسیب پذیر داخلی. به عنوان مثال، یکی از نقاط آسیب پذیر فعلی در اقتصاد کشور، نظام بانکی است. با توجه به ساختار فعلی اقتصاد کشور که متأسفانه الگو گرفته از مدل های غربی و بدون لحاظ کردن الزامات بومی است، تقریباً تمامی معاملات و تبادلات اقتصادی در کشور با استفاده از فناوری بانکداری الکترونیک صورت می گیرد و بنابراین چنانچه نظام بانکی برای مدت هر چند کوتاه دچار اختلال شود، تمامی مبادلات اقتصادی با مشکل اساسی مواجه می شود چون

پول دارای ماهیت الکترونیک شده است و مردم خارج از نظام بانکی، پولی برای انجام مبادله و دادوستد در اختیار ندارند. در وضعیت جنگ اقتصادی، گام اول این است که تمامی تمهیدات لازم برای مقاوم سازی و مصون سازی نظام بانکی صورت بگیرد تا دشمن هرگز به فکر ایجاد اختلال در نظام بانکی نیفتد. گام بعدی آن است که سازوکارهای جایگزینی را برای شرایطی که در آن، نظام بانکی کاملاً از کار افتاده است طراحی و تدارک دید تا در صورت اختلال در نظام بانکی، همه فعالیت های اقتصادی متوقف نشود.

در این چارچوب، قرارگاه پدافند اقتصادی وظایف سنگینی را در مدیریت کلان جنگ اقتصادی بر عهده دارد و می باید با جدیت وارد این عرصه شود. بدیهی است که توفیق این قرارگاه به عنوان قرارگاه فرماندهی و ساماندهی نیروها و امکانات جبهه خودی تا حد زیادی به همکاری و ادراک متقابل دستگاه های اجرایی و همچنین آگاهی و همراهی آحاد مردم دارد. رهنمودها و مطالبات رهبر معظم انقلاب در این زمینه می تواند مسیر کلی حرکت را مشخص کند و کل کشور را در مقابله با جبهه مقابل، متحد و یک دل سازد تا بحمد الله در این نبرد هم پیروزی حق بر باطل محقق شود.

مجموعه حاضر، حاصل تلاشی است که قرارگاه پدافند اقتصادی در جهت گفتمان سازی و ترویج رویکرد پدافندی در میان جامعه نخبگان دانشگاهی و مسئولان و مدیران و نیز نمایندگان ملت در قالب نشریه پدافند اقتصادی از آبان ۱۳۹۳ تا شهریور ۱۳۹۴ انجام داده است. تلاش شده است در گزینش و دسته بندی مباحث، دقت لازم به عمل آید و از آوردن مطالب پراکنده و غیر ضرور و بعضاً زمان مند خودداری شود. امید است این مجموعه بتواند سرآغازی بر تبیین علمی و تولید ادبیات در حوزه پدافند اقتصادی باشد.

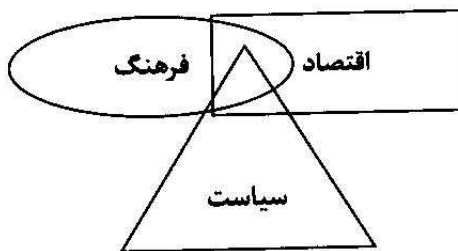
پیشگفتار

آیا نگاه پدافندی به عرصه پدیده‌ها را می‌توان به عنوان رویکردی علمی ترسیم کرد و مبتنی بر این رویکرد به طرح نظریات مختلف علمی پرداخت؟ آیا رویکرد پدافندی بهینه، رویکردی هم‌عرض با رویکردهای اقتصادی، سیاسی و فرهنگی است یا تفاوت خاصی میان خصوصیات رویکردی این دانش‌ها و حوزه پدافند وجود دارد که آن را متمایز می‌سازد؟ در پاسخ به این پرسش‌ها مختصراً به پدیدارشناسی رویکردها می‌پردازیم. ابتدائاً به این پرسش می‌پردازیم که یک رویکرد دارای کدام ویژگی است که آن را تبدیل به «رویکرد» می‌کند؟ به تعبیر دیگر، مقوم ذاتی یک رویکرد علمی چیست؟

رویکردهای مختلف علمی، هر کدام عینکی را در اختیار دانش‌پژوه و کاربر قرار می‌دهند که این عینک، دنیای پیرامونی را به نحوی متفاوت از سایر رویکردها نمایش می‌دهد. این که این عینک رنگ‌ها را چگونه پردازش کند و چه رنگ‌هایی را نشان دهد و چه رنگ‌هایی را نشان ندهد؛ دنیای پیرامون را با چه وضوحی نمایش دهد؛ چه نقاطی را برجسته کند و چه نقاطی را کم‌اهمیت بنمایاند؛ محیط اطراف را دو بعدی یا سه بعدی نشان دهد؛ کادر نمایش را مربع، بیضی یا دایره در نظر بگیرد؛ همه و همه به میزان دانش، گرایش‌ها، تعلق‌ها و بینش‌های سازنده عینک و البته جامعیتی که در نگاه سازنده وجود دارد وابسته است.

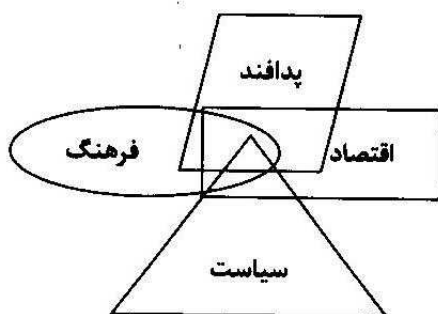
بنابراین در مجموعه‌های دانشی، سیاست‌مداران معمولاً عینکی متفاوت از اقتصاددانان و اقتصاددانان، عینکی متفاوت از متخصصین فرهنگ دارند و این تفاوت، رویکردهای اقتصادی، سیاسی و فرهنگی را از یکدیگر متفاوت می‌سازد. مجموعه نقص و قوت این عینک‌ها نیز به نسبت هم، عموم و خصوص من وجه است و هیچ‌کدام از آن‌ها نمی‌تواند مدعی شود که پدیدارشناسی آن به نسبت دیگری جامعیت بیشتری دارد؛ چرا که برای هر کدام از آن‌ها برخی از ابعاد پراهمیت‌تر و برخی کم‌اهمیت‌تر است. به همین خاطر است که هر کدام از رویکردهای اقتصادی، سیاسی و

فرهنگی در تبیین جامع و ارائه تصویر کلی از پدیده‌های مختلف نقایصی جدی دارند. نسبت قوت این رویکردها در پدیدارشناسی محیط پیرامونی را می‌توان در قالب نمودار زیر نمایش داد.

این نمودار نشان می‌دهد که به عنوان مثال، اصحاب فرهنگ با عینک منحنی و دارای لطافت انجنا به پیرامون می‌نگرند؛ اقتصاددانان عینکی را برمی‌گزینند که تنها چهار ضلع دارد و سیاست‌مداران نیز با عینکی سه ضلعی به تحلیل مسائل می‌پردازند.

حوزه اشتراک این سه رویکرد هم بسیار محدود و مختصر است، به این معنا که مسائل فراوانی در حوزه سیاست وجود دارد که اقتصاددانان و فرهنگ‌دانان از فهم آن‌ها عاجزند؛ مسائل فراوانی در حوزه اقتصاد وجود دارد که سیاست‌مداران و فرهنگ‌دانان نمی‌توانند آن‌ها را ادراک کنند و مسائل مختلفی در حوزه فرهنگ وجود دارد که اقتصاددانان و سیاست‌مداران قدرت هضم آن‌ها را ندارند. نگاه پدافندی نیز می‌تواند عینکی هم عرض با عینک‌های دیگر را اتخاذ کند و خود را به عنوان رویکردی مستقل اعلام کند. به این ترتیب که با برجسته ساختن برخی از نکات به نسبت سایر رویکردها تفوق پیدا کند و با کم‌اهمیت دانستن برخی دیگر از نکات، به نسبت سایر رویکردها جامعیت کمتری داشته باشد. آن‌چه از جملات فوق می‌توان نتیجه گرفت این است که همین‌که عینک پدافند، شاخصه‌هایی را به عنوان شاخصه‌های پراهمیت می‌داند، برای رویکرد بودن آن کفایت می‌کند. شاخصه‌هایی چون اهمیت تهدید، مصون‌سازی، ایمن‌سازی، پایدارسازی، سرعت عمل و واکنش سریع، مقابله با بحران و... از جمله شاخص‌هایی هستند که عینک پدافند را از سایر حوزه‌های دانشی متمایز می‌سازد. لذا با این رویکرد می‌توان نظریه پردازی کرد و نظریه پردازان علوم موازی هم به دلیل هم عرض بودن با این حوزه دانشی و به دلیل متفاوت بودن رویکرد، صلاحیت رد یا طرد آن را ندارند و تنها می‌توانند با ورود در این حوزه دانشی و با مفاهیم کامل با اصحاب این دانش به اصلاح، طرح یا طرد نظریه پدافندی اقدام کنند؛ یعنی این رویکرد نیز در قالبی همانند نمودار زیر به حوزه‌های دانشی افزوده شود:

در این صورت، رویکرد پدافندی نیز با شمایی مثل متوازی الاضلاع در کنار سایر رویکردها قرار گیرد و با هر کدام از آن‌ها دارای وجوه اشتراک و افتراقی باشد.

البته این اتخاذ شاخص، حداقل کاری است که سازنده رویکرد پدافندی باید به آن توجه داشته باشد؛ اما آیا می‌توان این حد را حد بهینه رویکرد پدافندی محسوب کرد؟ به عبارت دیگر آیا منحصر ساختن حوزه آفند و پدافند یا به عبارت دیگر منحصر کردن حوزه دید عینک پدافندی چه در حوزه عامل و چه در حوزه غیرعامل به تهدید، مصون سازی، پایداری و از این قبیل مفاهیم، برای مواجهه با ترفندهای همه جانبه دشمن کفایت می‌کند؟

پرواضح است که نظریه پردازان حوزه‌های موازی دانشی یعنی سیاست، اقتصاد، فرهنگ و... به دلیل اتخاذ شاخص‌های خاص و متفاوت از شاخص‌های رویکرد پدافندی، خود را نسبت به آینده‌های جامع دشمن چندان مسئول نمی‌دانند و طبیعتاً از رویکرد پدافندی بی‌بهره یا کم‌بهره‌اند. در عین حال اگر رویکرد پدافندی نیز در تحلیل‌های پدافندی، خود را از اتخاذ شاخص‌های رویکردهای مختلف در حوزه‌های دانشی موازی مبرا بدانند، خود دچار آفتی مشابه می‌شود و قابلیت عکس‌العمل جامع نسبت به آینده‌های دشمن را نخواهد داشت.

لذا پدافندی می‌تواند بهینه باشد که در عین اتخاذ شاخص‌های رایج پدافندی، در تحلیل محیط پیرامونی از علوم موازی نیز بهره کافی وافی را ببرد؛ در عین حال این رویکرد باید تلاش کند با ایجاد مفاهیم با سایر علوم و دانش‌های موازی، شاخص‌های مدنظر خود را به شاخص‌های پراهمیت برای اصحاب این علوم تبدیل کند. یعنی عواملی چون تهدید، مصون سازی، تحریم، پایداری سازی و غیره را به مسئله حوزه‌های دانشی مختلف از قبیل اقتصاد، فرهنگ و سیاست تبدیل کند. لذا است که مقام معظم رهبری در دهه‌های پس از جنگ تحمیلی، با طرح مسائلی چون «تهاجم فرهنگی»، «حماسه سیاسی»، «اقتصاد مقاومتی»، «جهاد اقتصادی»، «جنگ تحمیلی اقتصادی»، «جهاد علمی»، «نهضت نرم‌افزاری»، «جبهه جنگ نرم» و... تلاش کرده‌اند

ادبیات حوزه پدافند غیرعامل را به سایر حوزه‌های دانشی تزریق کرده و این دانش‌ها را در مسیر تحلیل مسائل پیرامونی بارورتر سازند و آن‌ها را به واقعیت‌ها و جبهه‌بندی‌های استراتژیک دنیای امروزی آشنا تر سازند.

در شرایطی که دشمن از ابزارها و رویکردهای مختلف در جهت ایجاد ضربه به نقاط مختلف و سطوح مختلف کشور استفاده می‌کند، اختصاص همه وظایف پدافندی به یک سازمان به تنهایی نمی‌تواند کشور را از آسیب‌ها و خطرات موجود مصون سازد.

با این اوصاف، رویکرد بهینه و جامع پدافندی، نه تنها خود بلکه همه سازمان‌ها و نهادهای کشور و همه سطوح جمعیتی را ملزم به اتخاذ رویکرد پدافندی می‌داند و در عین حال، تلاش می‌کند خود نیز با اتخاذ شاخص‌های مختلف علوم موازی از جمله شاخص‌های فرهنگی، اقتصادی و سیاسی، بر جامعیت تحلیل خود بیافزاید. در این منظر، نگاهی از جامعیت لازم برخوردار است و قابلیت مصون‌سازی کشور از ضربات و آسیب‌های دشمنان را دارد که از ضرب شاخص‌های تمام حوزه‌های دانشی در یکدیگر حاصل شود. نگاه جامع را می‌توان در قالب این نمودار نمایش داد:

متناسب با این منظر که به طور ضمنی از مמשای نظری مقام معظم رهبری اتخاذ شده است، سازمان پدافند غیرعامل نیز تلاش می‌کند اولاً قرارگاه‌های دانشی متفاوتی را در درون سازمان تأسیس کند و با مفاهیم دقیق با اصحاب دانش‌های مختلف بر قوت تحلیل نظری خود بیافزاید و ثانیاً با ایجاد ارتباط سازنده و منطقی با مردم، نهادها و سازمان‌های مختلف کشور و با تزریق شاخص‌های اختصاصی حوزه پدافند به حوزه‌های تحلیلی این دانش‌ها، بر جامعیت تحلیل این سازمان‌ها و نهادها و بر جامعیت حوزه بصیرت مردم کشور در مواجهه همه جانبه با دشمنان اسلام و انقلاب بیفزاید و واقعیت‌های جبهه‌بندی جهانی امروز را در حوزه‌های نظریه‌پردازی و حوزه‌های عملیاتی متبلور سازد.